

6.3.2018

Viite OKM/41/010/2017

Asia Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Yleistä

Koulutuskuntayhtymä Tavastia (jatkossa KkTavastia) näkee hyvänä lukiokoulutuksen rakenteiden uudistamisen laajempien opintojaksojen ja oppiainerajat ylittävien opintojen muodossa. KkTavastia on kuitenkin sitä mieltä, että rakenteelliset uudistukset on tehtävä valtakunnallisella tasolla. Velvoite yhteistyöstä korkeakoulujen ja muiden koulutuksenjärjestäjien kanssa lisää lukioiden opintotarjontaa, mikä on positiivista. Tosin samanaikaisesti se aiheuttaa haasteita opiskelijoiden yhdenvertaisuuden toteutumisessa erityisesti pienillä paikkakunnilla.

Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen, oppimisen tuki ja jälkiohjaus ovat erittäin kannatettavia uudistuksia joskin ne lisäävät taloudellisia kustannuksia. Lisäkustannuksia aiheutuu myös korkeakoulu yhteistyöstä ja yo-kokeiden rajattomasta uusimisoikeudesta. KkTavastia edellyttääkin, että lisääntyvät kustannukset huomioidaan lukion yksikköhinnassa.

KkTavastia näkee ongelmallisena, että lakiesityksessä on useita sinänsä kannatettavia uudistuksia, esimerkiksi työelämäyhteistyö, kansainvälisyyttä tukeva osaaminen ja oppiainerajat ylittävä opetus, jotka eivät kuitenkaan ole riittävän velvoittavia. Velvoittavuuden puuttuessa uudistukset eivät koske kaikkia lukio-opiskelijoita.

Lakiesityksen tavoitteena on lisätä lukiolaisten hyvinvointia ja vähentää opiskelijoiden kokemaa uupumusta ja negatiivisia tuntemuksia lukio-opiskelua kohtaan. Lisäksi tavoitteena on vähentää lukio-opintojen jälkeisiä välivuosia, helpottaa ylioppilaiden siirtymistä korkea-asteelle. Tavoitteet ovat erinomaisia, mutta KkTavastian arvion mukaan lakiesitys ei ole tavoitteissaan kaikilta osin onnistunut. Lukio-opintojen keventämisen sijaan lakiesityksessä tarjotaan lisätoiveita (korkeakoulu yhteistyö, työelämäyhteistyö, kansainvälisyyttä tukeva osaaminen) mitään nykyisestä vaatimustasosta poistamatta.

Lukiolain uudistamisen yhteydessä tarkoituksena on, että opetussuunnitelman perusteet uudistettaisiin vuosien 2019—2020 aikana ja niiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön opetuksessa syksyllä 2021 alkavasta lukiokoulutuksesta lukien. KkTavastia edellyttää, että opetussuunnitelman perusteiden uudistamiseen on annettava riittävästi aikaa. Esitetty aikataulu on epärealistinen, mikäli opetussuunnitelmauudistus on oltava valmiina jo alkuvuonna 2020.

Esityksen nykytilan arvioinnissa mainitaan, että suomalaisten nuorten kielitaito on kapenemassa. Valitettavasti tähän ongelmaan ei esitetä minkäänlaista ratkaisua. KkTavastia esittää vanhan opetussuunnitelman mukaista ratkaisua, jossa opiskelija valitessa lyhyen matematiikan opinnot, oli hänen opiskeltava jotain vierasta lyhyttä kieltä (tai nykyisin myös toista A-kieltä).

6.3.2018

Pykäläkohtaiset huomiot

11§ Oppimäärän sisältö

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että *lukiodiplomeja ei kuitenkaan laissa rajattaisi koskemaan ainoastaan taito- ja taideaineiden opintoja, vaan ne voisivat liittyä myös muiden oppiaineryhmien opintoihin (s. 46)*. KkTavastia arvioi, että nykykäytännön mukaan lukiodiplomien tavoitteena on osoittaa osaaminen niissä oppiaineissa, joissa ei ole yo-koetta. Yo-koe todentaa kirjoitettavien oppiaineiden osaamistason. Tämän vuoksi esitämme nykykäytännön jatkamista, mutta pitäisimme hyvänä, että mahdollisuus lukiodiplomeihin laajennettaisiin esimerkiksi tietotekniikkaan ja yrittäjyyteen.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään niin ikään, että *koulutuksen järjestäjä päättää opintojen laajuudesta paikallisesti (s. 46)*. Tällä hetkellä kaikissa Suomen lukioissa on samat valtakunnallisesti määritellyt pakolliset ja syventävät opintokokonaisuudet. Opiskelijoiden paikkakuntavaihdot ovat maan laajuisesti lisääntyneet. Mikäli koulutuksen järjestäjä saa päättää opintojaksojen laajuudesta, voivat pakollisten opintojen opintokokonaisuudet jatkossa vaihdella eri lukioissa aiheuttaen opiskelijalle aina hankaluuksia lisäten opiskelijoiden stressiä ja uupumusta, mitä uuden lain tavoitteena on tarkoitus vähentää. KkTavastia katsoo, että esitys asettaa koulutuksen järjestäjää vaihtavat opiskelijat eriarvoiseen asemaan. KkTavastia pitää erittäin tärkeänä, että pakollisten opintojaksojen laajuudesta ja ryhmittelystä päätetään valtakunnallisesti.

13§ Opintojen järjestäminen

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että *osa opinnoista olisi järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Laissa ei säänneltäisi tarkemmin yhteistyön toteuttamista (s.48)*. KkTavastia pitää esitystä pääosin myönteisenä. Esitys laajentaa oppilaitoksen opintotarjontaa ja tarjoaa mahdollisuuden tutustua korkeakouluopintoihin jo lukioaikana. KkTavastia muistuttaa, että usealle lukio-opiskelijalle jo lukion perusopintojen suorittaminen on vaativaa. Ehdotamme, että korkeakoulu yhteistyöhön rakennetaan kansallinen tarjotin, josta opiskelijat voivat halutessaan valita verkko- ja/tai MOOC-kursseja. KkTavastia pohtii myös sitä, kuinka yhteistyövelvoite koskee korkea-asteen oppilaitoksia. Lisäksi huomautamme, että yhteistyö korkeakoulujen kanssa ei saa tuottaa lisäkustannuksia lukiolle.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään myös, että *opetus olisi lisäksi järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (s 48)*. KkTavastia kannattaa tätä tavoitetta, mutta toteaa samanaikaisesti, että pykälän sananmuoto tulisi olla velvoittavampi.

14§ Opetuskieli

6.3.2018

KkTavastia esittää, että oppilaitoksen opetuskielenä voi olla suomi ja/tai ruotsi. Näin lisätään yhteistyötä paikallisten lukioden kesken. Järjestely lisää opiskelijoiden opintotarjontaa ja sillä on myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. (s. 48)

16§ Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että *uskonnon opetusta koskevan pääsäännön mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta ja tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat opiskelijat osallistuisivat oman uskontonsa opetukseen* (s. 49).

KkTavastia katsoo, että lakiesitys asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan. KkTavastian lukioissa järjestetään lähiopetusta vain ev.lut uskonnossa. Ortodoksiuskontoa opiskelevat opiskelevat uskonnon opinnot verkossa eivätkä kaikki opiskelijat osallistu lainkaan uskonnon opetukseen (muihin uskontokuntiin kuuluvat). KkTavastia esittää, että kuten muissakin oppiaineissa uskontoa on oltava vain yksi oppiaine esim. uskontotieto, johon osallistuvat kaikki opiskelijat. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ohella järjestelyllä saavutetaan myös se, että opiskelijat oppivat ymmärtävät paremmin muita uskontoja, mikä on erityisen tärkeää monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa.

25§ Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta

KkTavastia kannattaa pykälän yksityiskohtaisessa perusteluissa esitettyä *jälkiohjausta* (s.55), mutta muistuttaa, että lisääntyvien kustannusten vuoksi lukion valtionosuutta on lisättävä.

27§ Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että *Opetushallitus voisi määrätä tunnustettavan osaamisen mitoituksen ja arvosanojen muuntamisen periaatteista tyypillisimmissä tilanteissa* (s.56). KkTavastia kannattaa, että Opetushallitus määrää mitoituksen ja arvosanojen muuntamisen periaatteet esim. Eurooppa-koulun, musiikki- ja kuvataideoppilaitosten ja ammatillisten oppilaitosten opintojen osalta.

28§ Oppimisen tuki

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että *erityisopetus olisi erityisopettajan antamaa ja opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) lisättäisiin säännökset lukion erityisopettajan kelpoisuudesta* (s.57). KkTavastia esittää, että lakiesitykseen ei tulisi lisätä säännöksiä erityisopettajan kelpoisuudesta. Erityisopetusta voidaan antaa myös muiden opettajien toimesta. KkTavastia ehdottaa, että mikäli esitetty lakiesitys toteutuu, erityisopetukseen osallistuneista opiskelijoista tulisi saada erityisopiskelijalisä lukion yksikköhintaan ammatillisen koulutuksen tapaan.

6.3.2018

31 § Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Pykälän 1 momentti sisältäisi yleisen yhteistyövelvoitteen, jonka mukaan nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulisi olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille olisi annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. KkTavastia kannattaa esitystä, mutta muistuttaa, että jo nykyisellään yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden edistymisen seuraaminen aiheuttaa lukioissa vaikeuksia.

34 § Opiskelijoilta perittävät maksut

Maksuttomuuden piiriin kuuluisi voimassa olevan käytännön mukaisesti varsinaisen opetuksen lisäksi sen edellyttämät tai siihen liittyvät tehtävät, kuten kokeet, uusintakokeet ja muut arvioinnit sekä suoritetuista opinnoista annettavat todistukset (s.59). KkTavastia esittää, että maksuttomuus on rajattava koulun opetuskiellellä annettaviin todistuksiin.

1.2 Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

6 a§. Kokeiden uusiminen

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, että pykälän 1 momentin mukaan hyväksytyyn kokeeseen saisi uusia rajoituksetta. Pykälän 2 momentin mukaan tutkinnon suorittamisen aikana kokelaalla olisi oikeus uusia hylätty koe kolme kertaa. Tutkinnon suorittanut henkilö saisi uusia hylätyn kokeen rajoituksetta. (s. 69). KkTavastia ei kannata yo-kokeen rajoituksetonta uusimista siitä aiheutuvien lisäkustannusten, -järjestelyjen ja lisääntyvän työmäärän (tilojen riittävyys, yo-valvonnat, velvollisuus ohjata sähköisiin kokeisiin tulevia, kokeiden alustava arviointi) vuoksi. KkTavastia arvioi, että opiskelijat, jotka hakeutuvat vaikeapääsyisille aloille, tulevat uusimaan korkeitakin arvosanoja. Esitys aiheuttaa hankaluuksia erityisesti kasvukeskusten lukioille. Mikäli esitys toteutuu KkTavastia edellyttää, että yo-kokeiden uusijoista aiheutuvat taloudelliset kustannukset korvataan. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla oikeus määrätä uusintakokeen järjestämispaikka.

6.3.2018

Lausunnon keskeinen sisältö

- KkTavastia näkee hyvänä rakenteiden uudistamisen laajempien opintojaksojen ja oppiainerajat ylittävien opintojen muodossa. KkTavastia on kuitenkin sitä mieltä, että rakenteelliset uudistukset on tehtävä valtakunnallisella tasolla.
- Velvoite yhteistyöstä korkeakoulujen ja muiden koulutuksenjärjestäjien kanssa lisää lukioiden opintotarjontaa, mikä on positiivista. Ehdotamme, että korkeakoulu yhteistyöhön rakennetaan kansallinen tarjotin, josta opiskelijat voivat halutessaan valita verkko- ja/tai MOOC-kursseja.
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen, oppimisen tuki ja jälkiohjaus ovat kannatettavia uudistuksia. Edellä mainitut sekä korkeakoulu yhteistyö että yo-kokeiden rajaton uusimisoikeus aiheuttavat lisäkustannuksia. KkTavastia edellyttääkin, että lisääntyvät kustannukset huomioidaan lukion yksikkö hinnassa.
- Lakiesityksessä on useita sinänsä kannatettavia uudistuksia, esimerkiksi työelämäyhteistyö, kansainvälisyyttä tukeva osaaminen ja oppiainerajat ylittävä opetus, jotka eivät kuitenkaan ole riittävän velvoittavia. Velvoittavuuden puuttuessa uudistukset eivät koske kaikkia lukio-opiskelijoita.
- Lakiesityksen tavoitteena on lisätä lukiolaisten hyvinvointia ja vähentää opiskelijoiden kokemaa uupumusta ja negatiivisia tuntemuksia lukio-opiskelua kohtaan. Lisäksi tavoitteena on vähentää lukio-opintojen jälkeisiä väli vuosia, helpottaa ylioppilaiden siirtymistä korkeasteelle. Arviomme mukaan lakiesitys ei ole tavoitteissaan kaikilta osin onnistunut. Lukio-opintojen keventämisen sijaan lakiesityksessä tarjotaan lisätoiveita (korkeakoulu yhteistyö, työelämäyhteistyö, kansainvälisyyttä tukeva osaaminen) mitään nykyisestä vaatimustasosta poistamatta.
- Esityksen nykytilan arvioinnissa mainitaan, että suomalaisten nuorten kielitaito on kapenemassa. KkTavastia esittää vanhan opetussuunnitelman mukaista ratkaisua, jossa opiskelija valitessa lyhyen matematiikan opinnot, oli hänen opiskeltava jotain vierasta lyhyttä kieltä (tai nykyisin myös toista A-kieltä).
- KkTavastia esittää edellisten lisäksi, että koulutuksen järjestäjän päättämällä erityislinjoilla tulisi voida poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta samoin kuin erityistehtävän saaneissa lukioissa. Kriteerinä voisi olla valtakunnallisen tuntijaon ulkopuolella järjestettävien kurssien määrä painotetuissa opinnoissa. Tämä asettaa opiskelijat tasavertaisempaan asemaan ympäri valtakunnan ja vähentää lukio-opintojen pitenemistä neljään vuoteen.
- KkTavastia ei kannata yo-kokeen rajoituksetonta uusimista siitä aiheutuvien lisäkustannusten, -järjestelyjen ja lisääntyvän työ määrän (tilojen riittävyys, yo-valvonnat, velvollisuus ohjata sähköisiin kokeisiin tulevia, kokeiden alustava arviointi) vuoksi. KkTavastia arvioi, että opiskelijat, jotka hakeutuvat vaikeapääsuisille aloille, tulevat uusimaan korkeitakin arvosanoja. Esitys aiheuttaa hankaluuksia erityisesti kasvukeskusten lukioille. Mikäli esitys toteutuu KkTavastia edellyttää, että yo-kokeiden uusijoista aiheutuvat taloudelliset kustannukset korvataan. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla oikeus määrätä missä koulutuksenjärjestäjän oppilaitoksessa yo-kokelas osallistuu uusintakokeeseen.